

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 19/2020-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. januára 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej a zo sudcu Petra Molnára (sudca spravodajca) prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou LawService s. r. o., Stráž 3/223, Zvolen, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Pavol Konečný, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre sp. zn. 8 Co 58/2019 z 28. marca 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. júla 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátskou kanceláriou LawService s. r. o., Stráž 3/223, Zvolen, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Pavol Konečný, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 8 Co 58/2019 z 28. marca 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ v procesnom postavení žalobcu bol stranou v konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vedenom pred Okresným súdom Nitra (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 15 C 416/2016. Okresný súd uznesením sp. zn. 15 C 416/2016 z 19. decembra 2018 konanie zastavil z dôvodu späťvzatia žaloby a žiadnej zo strán nepriznal náhradu trov konania. Proti výroku tohto rozhodnutia o náhrade trov konania podala odvolanie žalovaná v 1. rade ([REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]).

3. Krajský súd napadnutým uznesením zmenil výrok o náhrade trov konania prvoinštančného súdu tak, že žalovanej v 1. rade priznal proti žalobcovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %, o výške ktorého rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia okresný súd a žalovanej v 1. rade priznal proti žalobcovi i náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %, o výške ktorého rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia.

4. Podľa názoru sťažovateľa vykazuje napadnuté uznesenie krajského súdu „*znaky arbitrárnosti*“ a jeho skutkové a právne závery považuje za „*zjavne neodôvodnené*“. Sťažovateľ argumentuje, že krajský súd sa pri rozhodovaní o náhrade trov konania nezaoberal otázkou, či v prípade žalovaných nejde o nútené spoločenstvo, pričom túto otázku považuje za kľúčovú, pretože „*procesný úspech či neúspech v konaní je spoločný pre všetkých nútených spoločníkov*“ a z tejto premisy je potrebné „*vychádzať i pri posudzovaní nároku na náhradu trov konania pri späťvzatí, kde sa vychádza z procesného zavinenia*“.

5. V ďalšej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľ argumentuje, že „*nemôže obstať záver (krajského súdu), že v späťvzatí sa neuvádzal dôvod, keďže následne bol uvedený vo vyjadrení*“, napadnuté uznesenie krajského súdu považuje za nepredvídateľné a poukazuje na jeho odlišnú rozhodovaciu prax. Sťažovateľ vyjadril presvedčenie, že krajský súd nevytvoril „*procesný priestor umožňujúci stranám konania vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu ustanovenia § 257 CSP*“.

6. Na základe argumentácie uvedenej v ústavnej sťažnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po jej prijatí na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo vlastníť majetok podľa č. 20 ods. 1 a 4 Ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 Uznesením Krajského súdu v Nitre zo dňa 28. 3. 2019, sp. zn. 8 Co/58/2019-203 porušené bolo.“

2. Uznesenie Krajského súdu v Nitre, sp. zn. 8 Co/58/2019-203 zo dňa 28. 3. 2019 sa zrušuje a vec sa vracia Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Nitre je povinný zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia 1.224,72 € vrátane DPH* na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

II.

Relevantná právna úprava

7. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

10. Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

11. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

12. Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

13. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

14. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.

III.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie vecí ústavným súdom

15. Ústavný súd poukazuje na to, že čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnym východiskom pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany ústavou garantovanej v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50 ústavy). V súvislosti so základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy treba mať zároveň na zreteli aj čl. 46 ods. 4 ústavy, podľa ktorého podmienky a podrobnosti o súdnej ochrane ustanoví zákon, resp. čl. 51 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sa možno domáhať práv uvedených okrem iného v čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (I. ÚS 56/01).

16. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (ako aj čl. 36 ods. 1 listiny) a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08), a preto ich namietané porušenie možno preskúmavať spoločne.

17. Ústavný súd opakovane (z najnovšej judikatúry porov. medzi mnohými napr. II. ÚS 303/2017, II. ÚS 383/2017, II. ÚS 566/2018, II. ÚS 506/2018, II. ÚS 105/2018,

II. ÚS 178/2019) judikuje, že považuje rozhodovanie všeobecných súdov o trovách konania za integrálnu súčasť civilného procesu a je zásadne výsadou všeobecného súdnictva.

18. Ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (rovnaké závery porov. napr. aj v I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, z novšej judikatúry pozri II. ÚS 153/2016, II. ÚS 357/2016, II. ÚS 681/2016, II. ÚS 506/2018, II. ÚS 494/2018, II. ÚS 566/2018).

19. Ďalej ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že ak zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) vylučuje uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu o trovách konania (§ 421 ods. 2 CSP), bolo by proti logike pripustiť, aby ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdnictva. Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v takejto veci prichádza do úvahy iba v prípadoch extrémneho rozporu s princípmi spravodlivého súdneho konania (I. ÚS 56/2017, I. ÚS 188/2018).

20. Podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

21. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

f) ktorý je podaný oneskorene,

g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

22. Z § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť je preto možné považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

III.1 K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu

23. Podľa názoru sťažovateľa krajský súd porušil jeho základné práva podľa ústavy a listiny, ako i práva podľa dohovoru a dodatkového protokolu vydaním arbitrárneho

a neodôvodneného napadnutého uznesenia, keďže v jeho odôvodnení „nezobral do úvahy všetky relevantné hľadiská“.

24. Ťažiskom argumentácie sťažovateľa uplatnenej v ústavnej sťažnosti je námietka, že krajský súd napadnuté uznesenie nedostatočne odôvodnil, keďže pri rozhodovaní o náhrade trov konania posudzoval procesné zavinenie zastavenia konania z dôvodu späťvzatia žaloby bez toho, aby sa zaoberal otázkou existencie a povahy procesného spoločenstva na strane žalovaných, pričom podľa názoru sťažovateľa ide o otázku kľúčovú. Sťažovateľ tiež namieta, že krajský súd nevytvoril „procesný priestor umožňujúci stranám konania vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu ustanovenia § 257 CSP“.

25. V súvislosti so sťažnostnou argumentáciou sťažovateľa ústavný súd poukazuje na relevantnú časť odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu, v ktorej uvádza:

«Vo všeobecnosti platí, že náhradu trov konania ovláda zásada úspechu vo veci, ktorá je doplnená zásadou procesnej zodpovednosti za zavinenie. Zásada procesnej zodpovednosti za zavinenie bola transformovaná do podoby vyjadrenej v § 256 CSP a znamená, že trovy je povinná nahradiť tá zo strán, ktorá zavinila, že vznikli. Pojem „procesné zavinenie“ sa posudzuje výlučne z procesného hľadiska a je nevyhnutné vykladať ho komplexne a extenzívne. Zásada procesnej zodpovednosti je inštitútom procesného práva, a preto rozhodujúcimi skutočnosťami na posúdenie tejto zodpovednosti sú tie, ktoré vznikli po začatí sporu. Zavinenie však nie je možné interpretovať v doslovnom jazykovom zmysle, ale vo vzťahu príčinnej súvislosti, v ktorom príčinou je správanie sa strany sporu. Prvok zavinenia môže byť aj náhoda, napr. odpadnutie predmetu sporu, pretože nič z toho nie je možné pripočítať na ťarchu toho, kto sa iba bránil. Pokiaľ jedna procesná strana zaviní, že konanie muselo byť zastavené, pričom o veci nemôže byť meritórne rozhodnuté a zistené, či bola žaloba podaná dôvodne, vzniká jej zásadne povinnosť nahradiť druhej procesnej strane trovy konania. Za osobu, ktorá zavinila zastavenie konania, je považovaný aj žalovaný, ktorý svoj dlh splnil po začatí sporu a vyvolal tým u žalobcu nevyhnutnosť späťvzatia dôvodne podanej žaloby. V tejto súvislosti odvolací súd uvádza, že podľa ustálenej súdnej praxe sa zavinenie zastavenia konania

pri späťvzati žaloby posudzuje výlučne z procesnoprávneho hľadiska, nie z hmotnoprávneho...»

26. Vo vzťahu k skúmaniu dôvodov späťvzatia žaloby, a teda procesného zavinenia zastavenia konania krajský súd okrem iného uvádza:

„Odvolací súd na tomto mieste považuje za potrebné prízvukovať, že žalobca vo svojom podaní označenom ako späťvzatie neuviedol žiadne dôvody pre ktoré žalobu berie späť. Okolnosti, ktoré boli dôvodom späťvzatia žaloby uvádzal až v dôsledku odvolania žalovaného v I. rade. Taktiež treba mať na zreteli tú skutočnosť, že žalovaný v I. rade nebol účastníkom zmiernosti medzi žalobcom a žalovanou v 2. rade a nikdy neuviedol, že si náhradu trov konania neuplatňuje. Dôvody, ktoré uvádza žalobca a ktoré mali byť dôvodom pre späťvzatie žaloby, však odvolací súd nepovažuje za také, ktoré by bolo možné pričítať žalovanému v I. rade za vinu, a teda nemožno dospieť k záveru, že žalovaný v I. rade svojím správaním po podaní žaloby splnil to, čoho sa žalobca domáhal, a teda zaviniť zastavenie konania. Treba zdôrazniť, že žalovaný v I. rade plnil do úschovy Slovenskému pozemkovému fondu ešte pred podaním predmetnej žaloby a urobil tak na základe rozhodnutia Okresného úradu Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky, pretože medzi žalobcom a žalovanou v 2. rade prebiehal spor o určenie vlastníckeho práva. Keďže nebolo zrejmé kto je vlastníkom sporných nehnuteľností, nemohol ihneď plniť vlastníkovi týchto nehnuteľností.“

27. Po preskúmaní napadnutého uznesenia krajského súdu ako celku s prihliadnutím na citovanú časť jeho odôvodnenia ústavný súd konštatuje, že odvolací súd citoval zákonné ustanovenia, ktoré adekvátne aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery; vysvetlil tiež dôvody, ktoré ho viedli k zmene výroku o trovách (prvostupňového) konania v uznesení okresného súdu sp. zn. 15 C 416/2016 z 19. decembra 2018. Skutočnosť, že sa v odôvodnení napadnutého rozhodnutia krajský súd nezaoberal posudzovaním otázky procesného spoločenstva na strane žalovaných, sama osebe nespôsobuje arbitrárnosť či ústavnú neakceptovateľnosť rozhodnutia, pričom pre úplnosť je potrebné uviesť, že vo vyjadrení k odvolaniu takáto námietka zo strany sťažovateľa ani nebola vznesená. V súvislosti s ďalšou námietkou, že strany nemali dostatočný priestor na vyjadrenie

s k dôvodom podľa § 257 CSP, ústavný súd uvádza, že sťažovateľ mal možnosť vyjadriť sa k odvolaniu žalovaného v 1. rade, ktorú i využil, no už uvedenú námietku vo svojom vyjadrení neuplatnil. Podľa názoru ústavného súdu odvolací súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, prečo procesné zavinenie zastavenia konania z dôvodu späťvzatia žaloby pripísal sťažovateľovi (žalobcovi), teda dôvody, ktoré ho viedli k rozhodnutiu.

28. Ústavný súd po preskúmaní argumentácie krajského súdu dospel k presvedčeniu, že napadnuté rozhodnutie nevybočuje z aplikačnej praxe všeobecných súdov, je presvedčivo odôvodnené a ústavne udržateľné.

29. Odôvodnenie napadnutého rozsudku nie je možné hodnotiť ani ako arbitrárne a je nutné ho považovať za výraz autonómneho súdneho rozhodovania, do ktorého ústavný súd nemá dôvod v tomto prípade zasahovať.

30. Z uvedeného vyplýva, že medzi napadnutým uznesením krajského súdu a označenými základnými právami podľa ústavy a listiny, ako aj právom podľa dohovoru, ktorých porušenie sťažovateľ namieta neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by ústavný súd po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.2 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým uznesením krajského súdu

31. Sťažovateľ zároveň argumentoval, že napadnutým uznesením krajského súdu bolo zasiahnuté do jeho základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy), ako aj do jeho práva na ochranu vlastníctva (čl. 1 dodatkového protokolu). Ústavný súd konštatuje, že ide o práva hmotného charakteru, a tiež, že nezistil relevantnú súvislosť medzi označenými právami hmotnej povahy a posudzovaným uznesením krajského súdu.

Taktiež zo skutočností, ktoré sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol, nevyplýva žiadna možnosť porušenia týchto práv, reálnosť ktorej by mohol ústavný súd posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (m. m. II. ÚS 439/2018). Keďže ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, resp. práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu, odmietol pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

32. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, bolo už bez právneho významu, aby ústavný súd rozhodoval o ďalších návrhoch sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. januára 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu